

Warszawa, 12-05-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

ZPM.542.35.2026.JO

Pan

Marcin Kierwiński

**Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji**

AE:PL-56316-74543-JDVGW-18

Szanowny Panie Ministrze,

Rzecznik Praw Obywatelskich, działając na podstawie art. 12 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264; dalej: ustawa o RPO), prowadzi postępowanie wyjaśniające w sprawie deportacji obywateli Afganistanu przeprowadzonej 10 kwietnia 2026 r.

W ramach postępowania Zastępca Rzecznika 3 kwietnia br. zwrócił się do Komendanta Głównego Straży Granicznej o informacje dotyczące planowanej operacji powrotowej, w tym jej terminu, miejsca wylotu i listy osób objętych deportacją. Zwrócił się również o potwierdzenie, czy i kiedy pełnomocnicy cudzoziemców zostali poinformowani o planowanej deportacji ich mocodawców, a także czy organizacje pozarządowe uprawnione¹ do monitorowania operacji powrotowych zostały poinformowane o planowanej deportacji oraz czy któraś z nich zgłosiła swój udział organom Straży Granicznej.

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 kwietnia 2014 r. w sprawie obecności przedstawicieli organizacji pozarządowych w toku działań związanych z doprowadzaniem cudzoziemca do granicy albo do portu lotniczego albo morskiego państwa, do którego zostaje doprowadzony (Dz. U. poz. 534).

Wobec braku odpowiedzi do 8 kwietnia br. oraz z uwagi na pilność sprawy, Zastępca Rzecznika skierował ponaglenie, wyznaczając termin odpowiedzi na godz. 16:00 tego dnia. Odpowiedź, udzielona o godz. 16:44, potwierdzała planowaną deportację 9 osób, wskazywała jej datę oraz fakt poinformowania pozarządowych organizacji monitorujących. Rzecznikowi nie przekazano natomiast informacji dotyczących listy osób objętych deportacją, miejsca realizacji operacji oraz potwierdzenia, czy i kiedy pełnomocnicy cudzoziemców zostali poinformowani o planowanej deportacji ich mocodawców, jak również czy którakolwiek z organizacji pozarządowych zgłosiła swój udział w tej operacji.

Z uwagi na nieprzedstawienie wszystkich wnioskowanych informacji Zastępca Rzecznika w dniu 9 kwietnia br. ponownie zwrócił się do Zastępcy Komendanta Głównego Straży Granicznej z pismem, w którym raz jeszcze zawnioskował o przedstawienie pełnych informacji.

Tego samego dnia Zastępca Komendanta Głównego Straży Granicznej udzielił Rzecznikowi odpowiedzi formalnej, w której wskazał, że merytoryczna odpowiedź na przedstawione wystąpienie zostanie przygotowana bez zbędnej zwłoki, po dokonaniu wszystkich niezbędnych i wieloaspektowych ustaleń. Na marginesie można zauważyć, że przekazanie m.in. listy osób objętych planowaną operacją powrotną ma charakter informacyjny i nie wymaga przeprowadzania wieloaspektowych ustaleń.

Dopiero 10 kwietnia br. o godz. 16:16 przekazano częściowe uzupełnienie, wskazując miejsce operacji, udział organizacji pozarządowej oraz listę 3 osób objętych deportacją. Należy podkreślić, że informacje te zostały przekazane już po przeprowadzeniu deportacji.

Taki sposób komunikowania się centralnego organu administracji rządowej z Rzecznikiem Praw Obywatelskich w powyższej sprawie budzi poważne zastrzeżenia i nie może pozostać bez komentarza.

Przedstawiony przebieg korespondencji wskazuje na powtarzające się uchybienia polegające na opieszałym i nieterminowym udzielaniu odpowiedzi, konieczności kierowania ponagleń oraz nieprzekazywaniu wszystkich wnioskowanych informacji, w tym danych o kluczowym znaczeniu dla prowadzonego w moim Biurze postępowania. Do chwili obecnej nie uzyskałem informacji, czy i kiedy pełnomocnicy cudzoziemców zostali poinformowani o planowanej deportacji ich mocodawców.

Szczególnie niepokojący jest fakt, że istotna część informacji została przekazana dopiero po przeprowadzeniu deportacji, co w praktyce uniemożliwiło Rzecznikowi podjęcie skutecznych działań w sprawie. Tego rodzaju praktyka prowadzi do faktycznego podważenia konstytucyjnej funkcji Rzecznika Praw Obywatelskich.

Opisane działania należy ocenić jako naruszenie obowiązków wynikających z art. 17 ust. 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, który jednoznacznie nakłada na organy władzy publicznej obowiązek współdziałania z Rzecznikiem oraz udzielania mu niezbędnej pomocy.

Osobno muszę zwrócić uwagę na kwestię przestrzegania prawa międzynarodowego. Odnosząc się do kwestii operacji powrotowej, według informacji posiadanych przez Rzecznika, rozbieżność pomiędzy liczbą 9 obywateli Afganistanu planowanych do objęcia operacją powrotową a liczbą 3 osób faktycznie deportowanych wynikała z zastosowania przez Europejski Trybunał Praw Człowieka środków tymczasowych (interim measures) na podstawie art. 39 Regulaminu Trybunału.

Ustalenia poczynione przez Biuro Rzecznika wskazują, że Straż Graniczna posiadała wiedzę o wydaniu środków tymczasowych co najmniej wobec 2 z 3 cudzoziemców, którzy ostatecznie zostali deportowani – a więc nie tylko wobec 6 cudzoziemców, którzy pozostali na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Z posiadanych informacji wynika, że pełnomocnik jednej z tych osób (pana MMS) przekazał Komendzie Głównej Straży Granicznej informację o zastosowaniu środka tymczasowego wraz z decyzją Trybunału drogą mailową 10 kwietnia br. o godz. 14:20, a następnie również za pośrednictwem systemu e-Doręczeń, odbiór zaś dokumentu został potwierdzony o godz. 14:34.

Z kolei w przypadku pana MK pełnomocniczka poinformowała organ o wydaniu środka tymczasowego wraz z decyzją Trybunału zarówno drogą mailową (o godz. 14:19 w dniu 10 kwietnia br.), jak i poprzez e-Doręczenia, przy czym odbiór dokumentu został potwierdzony o tej samej godzinie.

Powyższe okoliczności jednoznacznie wskazują, że informacja o zastosowaniu środków tymczasowych została skutecznie i terminowo doręczona właściwemu organowi na co najmniej 1,5 godziny przed rozpoczęciem czynności deportacyjnych.

W tych okolicznościach nieuwzględnienie środków tymczasowych należy ocenić jako poważne uchybienie, co wymaga szczegółowego wyjaśnienia, w szczególności w zakresie rzeczywistego momentu powzięcia informacji przez funkcjonariuszy oraz podjętych przez nich działań po jej uzyskaniu.

Niezależnie od powyższych uwag pragnę także zwrócić uwagę Pana Ministra na poważne wątpliwości związane z deportowaniem cudzoziemców do Afganistanu. Zgodnie z wytycznymi Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców („Guidance Note on Afghanistan – Update II”²), w kraju tym utrzymuje się głęboki kryzys praw człowieka oraz niestabilna sytuacja bezpieczeństwa, co wiąże się z realnym ryzykiem naruszenia prawa do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego, a także narażenia na tortury lub nieludzkie bądź poniżające traktowanie. W tych okolicznościach dokonywanie deportacji do Afganistanu może prowadzić do naruszenia zasady non-refoulement, stanowiącej podstawowy standard prawa międzynarodowego i wiążącej organy państwa. W wytycznych UNHCR wzywa państwa do umożliwienia cywilom uciekającym z Afganistanu dostępu do swoich terytoriów, zagwarantowania im prawa do ubiegania się o azyl oraz zapewnienia poszanowania zasady non-refoulement.

Na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich zwracam się do Pana Ministra o dokonanie oceny sposobu komunikowania się Komendanta Głównego Straży Granicznej z Rzecznikiem, w szczególności pod kątem prawidłowości i terminowości realizacji obowiązków ustawowych.

Ponadto, działając na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy o RPO, zwracam się o niezwłoczne zbadanie okoliczności deportacji 3 obywateli Afganistanu przeprowadzonej w dniu 10 kwietnia 2026 r., w szczególności ustalenie, czy i kiedy organy Straży Granicznej zostały poinformowane o zastosowaniu środków tymczasowych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka oraz jakie działania zostały podjęte po uzyskaniu tej informacji, a także czy i kiedy pełnomocnicy cudzoziemców zostali poinformowani o planowanej deportacji ich mocodawców.

² Pełna treść wytycznych UNHCR „Guidance Note on Afghanistan – Update II” jest dostępna na stronie: https://www.refworld.org/sites/default/files/2025-09/afg_guidance_note_update_ii_-_september_2025_1.pdf [dostęp: 29.04.2026].

Ponadto uprzejmie proszę Pana Ministra o poinformowanie Rzecznika, czy w świetle ww. wytycznych UNHCR planowane jest wstrzymanie deportacji obywateli Afganistanu do krajów pochodzenia.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Komendant Główny Straży Granicznej gen. dyw. SG Robert Bagan